

MARIA MARIAN
scrisoare din eternitate

memorialistică

CORECTBooks

Maria MARIAN

SCRISOARE DIN ETERNITATE

Editura Virtual

2012

ISBN (e): 978-606-599-901-5

Avertisment

Acest volum digital este prevăzut cu sisteme de siguranță anti-piratare. Multiplicarea textului sub orice formă este sancționată conform legilor penale în vigoare.

Cuprins

Cealaltă față a umoristului.....	2
SCRISOARE DIN ETERNITATE	3

Cu gândul la George și la Adrian

Cealaltă față a umoristului

Chiar dacă n-a renunțat cu totul la umorul reconfortant cu care ne-a obișnuit (*Lasă asta* - 1981, *Eu și tata facem sport* - 1986, *Schițe de roman* - 1989, *Regina încurcăturilor* - 1993, *Optimiștii înfrânți* - 1994), Maria Marian a devenit sobră și gravă. Ea nu mai este aceea „regină a încurcăturilor” care trăiește cu poftă o viață tumultuoasă și istorisește cui vrea s-o asculte ceea ce i se pare demn de reținut și amuzant. Acum ea ne trimite din lumea umbrelor, de dincolo de Styx, o „Scrisoare din eternitate”, care este de fapt o lungă spovedanie despre viața ei pământească. Citind-o, ai impresia că ai comis indiscreția de a pătrunde în intimitatea unei conștiințe pregătite să se prezinte la Judecata de Apoi și ce altă dorință mai intensă poate avea o ființă care-și cântărește viața, din pragul morții sau de dincolo de moarte, decât ca, eliberată de tot ce este deșertăciune, să regăsească măsura exactă a lucrurilor, sinceritatea desăvârșită la care aspiră de multe ori oamenii, dar la care nu ajung mai niciodată.

De altfel, autoarea atrage atenția de la început asupra dorinței ei de a fi sinceră până la capăt, prin chiar convenția literară pe care o stabilește prin titlu, aceea de a alege ca loc al scrierii și expedierii scrisorii tărâmul de dincolo de viață care nu mai îngăduie mistificarea. Proba sincerității, la care autoarea ține atât de mult, e trecută cu succes. Cu fiecare nouă pagină cititorul are impresia tot mai pregnantă că este confesorul unei ființe care i-a încredințat povestea netrucată a vieții ei.

Găsim în această carte, alăturate, elemente de roman, de memorialistică sau de reportaj, schițe, eseuri, evocări. Găsim și întâmplări sau personaje dintre cele mai diverse, importante sau insignifiante, selectate de memorie și așezate laolaltă pentru a reface drumul unei vieți așa cum crede că a fost cea care l-a parcurs. Toate evocate cu intenția de a reabilita adevărul pe care-l conțin, scrise cu inventivitate artistică și naturalețe, din perspectiva unei ființe care crede în viabilitatea unor valori ca responsabilitate, solidaritate, libertate, creație, generozitate și iubire.

Prin această carte Maria Marian dovedește că face parte dintr-o categorie foarte restrânsă de oameni. A aceora ce cred că viața este singurul dar prețios, care te obligă să te pregătești ca atunci când timpul ți-l va lua înapoi, să dai seama, în fața semenilor și a lui Dumnezeu, despre felul în care te-ai folosit de el.

„Scrisoare din eternitate” este cartea în care Maria Marian mărturisește cu onestitate ce a făcut cu viața ce i-a fost dată.

Domnița Ștefănescu

*Viața lasă o urmă cam întortocheată.
Pare că se teme de cărarea dreaptă.*

SCRISOARE DIN ETERNITATE

— Veniți lângă noi, nu fiți lași, ajutați-ne că ne omoară! ne strigau studenții așezați pe jos în Piața Romană, în fața puștilor.

Eu m-am alăturat din instinctul de mamă și din devotamentul de dascăl, nu din convingerea ce ar fi trebuit să o am și să o manifest în acele împrejurări. Sincer, nu știam ce se întâmplă, nici ce va fi, dar mă gândeam că printre manifestanți o fi vreun student sau poate un fost student de-al meu și trebuie să fiu alături de ei, fie ce-o fi! Fusesem întotdeauna solidară cu studenții mei, chiar și atunci când, poate, nici eu nici ei nu înțelegeam ce se întâmplă în jurul nostru. Așa că m-am oprit și m-am așezat și eu pe jos. Mi s-a făcut loc cu solitudinea, nu prea erau oameni în vârstă printre ei.

Dar nu pe mine m-au luat, ci pe cei tineri. Degeaba mă tot vâram în față, să le arăt că nu-mi este frică. Nici lor nu le era frică de ființe „cuminți” din generația mea, care acceptaseră „cu generozitate și supunere” *total*. Se temeau doar de cei tineri, de la care nu știau la ce să se aștepte.

Cu câteva luni înainte de decembrie 1989, pe cei din conducerea țării îi cuprinsese o teamă grozavă de reacțiile celor ce se sustrăgeau unor măsuri absurde. Se temeau nu atât de rezistența unora, cât, mai ales, de măsurile pe care se simțeau obligați să le ia și nu mai dovedeau. Rezistența devenise aproape generală, era mocnită, nu se manifesta violent, dar era inevitabil să se petreacă ceva și în România, mai cu seamă că în toate țările din est începuse. Se extindea treptat, destul de calm, de parcă o forță superioară nouă avea interes să ne pregătească, să ne facă apti pentru marile schimbări ce aveau să urmeze.

Timișoara și tineretul au fost cei ce au dat tonul. Ei au scos castanele din foc pentru toți. Noi, cei bătrâni, am asistat nătângi la sacrificiul lor.

Ne-am dat silința apoi să ne repliem, să-i secondăm, să-i hrănim, să le aducem haine celor ce continuau lupta.

Nici nu știam cine sunt aceia. Noi ofeream tot ce puteam celor ce luptau pe față. Simțeam că ei au dreptate, nu cei ce se ascund.

Ofeream cu un devotament disperat.

Voiam parcă să ne spălăm păcatele că am susținut sau am acceptat regimul dictatorial. Păcate plătite cu toată viața noastră falsificată și cu moartea celor ce ne-au redat demnitatea, abandonată, de cei mulți dintre noi, încă din tinerețe, din teamă, din lașitate, din ignoranță.

Eliberați, și de dragul tinerilor, am făcut tot ce au spus, le-am stat alături, am vrut să știe că pot conta pe noi, că, dacă nu vor reuși, nu-i vom lăsa singuri în moarte.

Dar am făcut atât de puțin...

Eu n-am murit atunci. Mi-ar fi plăcut să am o moarte eroică. N-o meritam.

Nu ne-ar ajunge cenușa și genunchii să ne rugăm pentru iertare.

*
* *

Ar fi trebuit să încep scrisoarea cu un cuvânt de mulțumire către Dumnezeu, a cărui creație am fost. Lui în primul rând, pentru viața pe care mi-a dăruit-o, apoi celor prin care m-a trimis pe Pământ și celor de care m-am servit sau i-am servit de-a lungul existenței mele de pământean. Existență îndelungată, în care s-au strâns tot felul de lucruri bune și rele, fie în fond, fie în aparență.

Recunosc că toate cele bune au fost determinate de El. Din păcate, cele rele îmi aparțin integral. Pentru nici una dintre ele - fapte sau gânduri - nu mă pot scuza cu influența diavolului. El nu are nici un merit în slăbiciunile mele, în faptele și gândurile mele. El și-a făcut meseria, iar eu l-am ajutat, din ignoranță sau din răutate.

Fără ajutorul nostru, al oamenilor, diavolul ar bântui singur și ridicol pe pământ fără nici un rost și nu l-ar mai putea încurca deloc pe Dumnezeu.

Nu știu cum sunt alții, dar eu, cât am trăit, am ars de dorința de a vedea lumea mulțumită în jurul meu și de a participa la realizarea unei stări de fericire. Dar de atâtea ori am gafat în aceste încercări, încât am devenit eu însămi, adesea, foarte nefericită. Și mi se părea că nu cerusem lumii prea mult. Doar atât: să nu mă stingă!

Dar cine are timp și răbdare pentru unul care se vâra în toate, care încearcă să netezească asperități imposibil de netezit? Numai Bunul Dumnezeu este capabil de atâta înțelegere.

*
* *

M-am născut într-o dimineață cu o atmosferă luminoasă, parfumată și promițătoare. Ce-mi promitea? Să-mi ofere ceva nou. N-am putut trăi o clipă fără ceva nou. Mi s-ar fi părut că stau pe loc, că am împietrit, dacă nu aflam, dacă nu știam, dacă nu cream ceva. Aveam impresia, uneori, că știu totul din altă viață. Orice vedeam, mi se părea că știu, că pot face. Parcă nimic nu-mi era străin. Sunt unul dintre cei în care Dumnezeu a sădit flacăra, dintre cei pe care i-a obligat să-L urmeze, să lucreze, să-I continue opera. Unii habar nu au ce trudă e pe noi, ce oboseală. Nu-i ușor să faci tot timpul ceva. Nu suntem niște leneși activi. Suntem creatori. Desigur, nu tot timpul. Nu suntem nici cine știe ce consumatori. Creația noastră ne transformă adesea într-un fel de instituție. Trebuie administrată, consumată, continuată. Nu putem face asta singuri. De când mă știu eu, am antrenat în jurul meu o mulțime de oameni. La început mă temeam de ridicol: Ce-o să spună oamenii aceștia, că i-am deranjat pentru nimic! Treptat, m-am convins că nu era vorba de *nimic*. Dimpotrivă, ei veneau și, ca într-o avalanșă, transformau presupusul nimic în ceva concret, util, frumos, important. Apoi, ca ieșiți dintr-o transă, uitau de mine și, contaminați de nevoia de creație, strângeau în jurul lor alți

oameni și continuau aceeași muncă, în alte domenii. Școala mea nu era școala unei meserii anume, ci școala îndrăznelii, a curajului, a perseverenței.

Asta am fost! O ființă înzestrată de Dumnezeu cu forță, cu generozitate, cu perseverență și cu oarecari înclinații artistice, cu întrebări, cu îngâmfare, cu asprime, dar și cu o teamă permanentă față de toată lumea și cu o oarecare lipsă de criterii în aprecierea lucrurilor din viața mea.

Când îmi imaginez ființa mea, văd o matrice desfășurată în timp și în spațiu, din care se nășteau copii, idei, obiecte, care răsăreau din cap, din burtă, din mâini, din picioare, care tindeau să se desprindă de mine, dar își păstrau câte o legătură, câte un fir uneori invizibil ducând arhetipul meu în toate direcțiile unde am trimis oameni, mesaje, gânduri, lucruri.

*
* *

Am venit pe lume într-o familie cumsecade, dar săracă și incultă. Am încercat să le copiez cumsecădenia, dar nu mi-au convenit sărăcia și incultura. Desigur, nu știam ce sunt sărăcia și incultura. Dar nu-mi plăcea să-mi lipsească lucruri importante dintre cele ce aflam că există și nu suportam să nu știu una sau alta dintre cele ce se discutau în jurul meu.

Pot spune că debutul meu în „cultură” a avut loc pe la șase ani, când am vrut să scriu o felicitare unchiului meu. Împreună cu tata, am cumpărat o poză a Mausoleului din vârful Mateiașului. Noi cunoșteam monumentul, că eram din zonă, dar pe poză nu scria ce este și, ca să înțeleagă și unchiul ce reprezintă, am dorit să-i explicăm în felicitare.

Derută mare! În limbajul local i se spunea *musoleu*. Nu ni s-a părut suficient de lămuritor. De unde o fi venind cuvântul *musoleu*?

Despre Mausol și devotata lui nevastă nu se auzise în partea locului și printre numeroasele noastre neamuri. O fi venind de la muzeu? Probabil, ne-am spus noi.

Și tata a scris, ca din partea mea (că în familia noastră copilul a fost întotdeauna persoana cea mai importantă): „Dragă unchiule, îți trimitem cu drag, de ziua dumitale, o fotografie a *muzeleului* din vârful Mateiașului”.

N-aveam de unde să știu mai multe. În casă exista Biblia, dar tata nu era prea religios, mama nu era prea alfabetizată, iar eu eram încă neșcolită.

Acesta a fost meritul tău, mi-au spus unii. De la nici o carte în casă... Da, dar trebuie să reținem că meritul nu este egal cu valoarea omului pentru societate. Este și el o valoare, dar mai mult pentru tine însuși. Eu niciodată n-am considerat meritul acesta sau altele drept altceva decât avantaje ale mele.

*
* *

Mediul meu în copilărie se reducea la mahalaua de pe vale, unde erau mulți țigani. Oameni buni și ei, dar beau prea mult, furau, stricau lucrurile.

Nu-mi plăcea mahalaua, însă copiii îmi plăceau, cu ei mă jucam. Cu ei râdeam de biata țăța Marița - Dumnezeu s-o ierte - o țigancă bătrână, care făcea ce făcea și se îmbăta și trăgea de toate gardurile vecinilor, până când una, care era ascunsă după gardul de care se agățase țăța, i-a spart capul cu o piatră. Tot ea vedea noaptea, când se îmbăta, flăcări ieșind din pământ, tocmai din grădina noastră, și zor-nevoie, să o lăsăm să sape că e acolo o comoară. Noi nu vedeam nimic, deși stăteam nopți întregi treji, pe de o parte să vedem semnele comorii, pe de altă parte, ca nu cumva țăța Marița să sape pe ascuns și să se îmbogățească ea în locul nostru. De fapt, ea n-ar fi putut săpa că nu vedea bine nici ziua, dar mite noaptea. Baza ei era Costică, fiul care era treaz ceva mai des decât ea. Dar și când se îmbăta el, știa toată ulița, pentru că venea acasă cântând și chiuind, alergând, trecând în fugă încălțat prin gărlă - că nu se învrednicise nimeni să facă un podeț peste vale. Părea vesel Costică. Dar, de fapt, era înspăimântat că un diavol îi dicta să cânte și să joace, cum trecea de puțul de la Țuțuianu. Uneori, când nu era complet beat, își aducea aminte de afurisitul de diavol, se oprea înainte de puț, se așeza jos și, dacă adormea, îi putea cânta tot iadul, că acolo îl găseau a doua zi în zori, bâzâit de muște și lins de câini.

Cum era să-mi placă mahalaua noastră? Îmi era milă de ei, de mine, de părinții mei, eram nefericiți cu toții.

Mi-am dorit toată viața o casă. Sigur, o casă am avut. Încă de la naștere am trăit într-o casă. O casă de țară, cu prispă, cu closet în fundul curții, cu umbra unui nuc la răsărit și a unui măr ionatan la apus. Și ce mere roșii făcea mărul nostru!

Casa era veche, o făcuseră bunicii, părinții tatălui meu. Era din chirpici, acoperită cu șiță. Acolo a venit mama, căsătorindu-se cu tata. Părinții ei nu fuseseră prea încântați de sărăcia în care se aventura fiica lor. Dar, cu zece copii de însurat și de măritat, nu puteau fi din cale-afară de pretențioși.

Tata era mecanic la o societate care s-a desființat, așa că a trebuit să plecăm cu el în căutarea altui serviciu. A găsit de lucru la Fabrica de ciment, de la Fieni. Aici lumea era mai răsărită, dar tot săracă. Și un praf, că păream cu toții pudrați din cap până-n picioare.

Nu înțeleg nici azi de ce trebuia să suportăm așa de mult. Că am avut parte de toate suferințele. Și când suferi, vrei, nu vrei, faci păcate. Vrei, nu vrei, îți trece prin cap că poate ai merita mai mult. Și poți deveni invidios că altul are mai multe.

Mai făceam păcate rânzând de bunicul - tatăl tatălui meu, care, nu înțelegeam de ce, se tot închina și-L ruga, mai ales la miezul nopții, pe Domnul Isus Cristos să-l ierte. Și se pare că l-a iertat de păcatul pe care noi nu-l știam, că l-a ajutat să moară lin, în somn. Se rugase și pentru asta: să moară fără să-și supere copiii. Dar noi, în loc să-i respectăm ruga frumoasă și adâncă, râdeam. Asta eram: proști. Și, ca prostul, în loc să învățăm, râdeam de tot ce nu înțelegeam.

Vedeți, aici în lumea noastră, așa ceva nu se întâmplă. Nu ne bântuie gânduri păcătoase, nu invidiem pe nimeni, nu râdem de nimeni, nu ne întoarcem împotriva părinților, nu ne oropsim copiii. Avem treburi mai însemnate și mai frumoase de făcut.

*
* *

Am migrat de colo-colo până am ajuns la București. Aici m-au dat la școală. Bună școală, dar diferențele sociale ne omorau. Alte păcate pe capul meu, că nu puteam să mă împac cu statutul meu de copil sărac. Nu voiam nimic, cum nu vreau nici acum, aici, dar simțeam că înnebunesc la gândul că iar o să mă strige pe lista celor săraci ce primeau un pahar de lapte și un corn, așa că nici nu mai ieșeam în recreație.

Uneori, când îmi ajungea cuțitul la os, mă revoltam. Odată, de exemplu, se anunțaseră în clasă elevele care urmau să fie premiate a doua zi, la serbarea de sfârșit de an. Eu stăteam liniștită. Eram sigură că mi se va da premiul I. Aveam cele mai bune note și tot anul învățătoarea lăsase să se înțeleagă așa. Dar a început să strige lista pentru premiul I și nu m-a strigat prima.

— Ei, îmi zic, mai dă și altora care au avut câte un 9 la vreo materie. O să mă strige a doua.

N-am fost nici a doua. Și nici a treia și nici a șasea.

Fără voie, am țâșnit drept în picioare, acolo în bancă.

— Dar eu?

— Stai, că te strig imediat și pe tine.

— Bine! Și m-am așezat liniștită jos. Liniștită dar nedumerită. Aveam, totuși, media cea mai mare. De ce să fiu a șaptea?

Învățătoarea a reînceput să strige lista:

— Premiul II. Și mă strigă pe mine.

A vrut să continue. Dar n-a mai putut. Eu eram din nou în picioare. Plângând în hohote. Și fetele vociferau. La opt ani spiritul de dreptate nu e deloc tocit.

În fața revoltei aproape generale, învățătoarea a cedat. Mi-a spus:

— Bine, o să-ți dau premiul I. Să vii mâine la mine acasă.

M-am dus a doua zi la dânsa acasă. Locuia în școală. Era duminică dimineața, înainte de serbare. A ieșit la ușă într-o rochie frumoasă de casă - mai văzusem eu una așa în niște filme și n-am uitat-o niciodată. Era azurie. Și în brațe purta un vas de cristal cu cireșe. Era primăvară și era așa de frumoasă doamna... M-a întrebat:

— Ce vrei fetițo, de ce-ai venit?

— Mi-ai spus dumneavoastră să vin să-mi dați premiul I.

— Bine, bine, ți-am promis că ți-l dau, ți-l dau!

Mi-a dat apoi un pumn de cireșe, eu am ridicat poala rochiței, le-am luat, am spus *sărut mâna* și am plecat.

Și mi-a dat și premiul I.

Nici azi nu știu de ce a trebuit să trec pe la ea pe acasă, ca să-mi capăt premiul.

*
* *

Nu mi-a plăcut să fiu nici prea bogată, nici prea săracă. Nu mă pot purta normal în nici una dintre aceste două ipostaze. Așa cum le spuneam studenților mei, omul ar trebui să aibă tot ce-i trebuie și nimic în plus. Dar, cum să faci asta pentru toți?

Pe nevoia asta de echilibru și de echitate și-au întemeiat unii și alții societățile convenabile lor. Au promis ceea ce doreau oamenii, apoi și-au făcut interesele și au lăsat baltă promisiunile.

Asta este superioritatea lumii de aici: ești egal. Nimeni nu este mai egal decât ceilalți. Nici nu dorește să fie.

Știe fiecare, din viața pământească, cât de mult te costă să ieși din comun, să fii mai mult decât alții, să fii în top și să se uite toți la tine, așteptând să cazi.

Așa că în lumea de aici suntem mai înțelepți tocmai pentru că ținem tot timpul cont de experiența trecută. Pe pământ nu prea se ia în seamă ceea ce știu ceilalți.

Aici nimeni nu-și spune: „poate-o merge și așa” sau „poate eu scap neprins”! Nu! Aici știm cu toții că fiecare faptă are răsplata ei. Nici nu știi cum te lovește, de unde-ți vine, dar sigur, plătești.

M-am întâlnit cu mulți dintre cunoscuți.

L-am întâlnit și pe tata care m-a recunoscut. S-a uitat cu drag la mine și mi-a mulțumit pentru lumânările pe care i le-am aprins la mormânt sau în sfeșnicele de la bisericile unde mă duceam adesea. Și pentru lacrimile de dor.

M-a bucurat că el știa cât de mult mi-a lipsit.

I-am mulțumit și eu pentru că m-a iubit atât de mult și pentru că s-a rugat Bunului Dumnezeu pentru mine și pentru copiii mei. Știa că și eu mi-am iubit fiul și nepoții tot atât de mult cât m-a iubit și el. Știa cât am suferit în anii de când mi-au plecat copiii, mi-a vegheat nopțile în care stăteam trează, cu lumina aprinsă, așteptând, ca printr-o minune, să se întoarcă Dan acasă, să treacă prin fața geamului și să se oprească să mă întrebe ce mai fac. Atât de mult doream să-l văd, încât mă temeam să adorm, nu cumva să pierd momentul când el va trece și mă va striga. Știa tatăl meu câte dialoguri imaginare am purtat cu Dan, de câte ori adormeam cu gândul că a fost la mine, de câte ori mi-am imaginat că el și copiii au venit la noi, la bunici, să mănânce cozonac bunicesc, să le spun povești, să le cânt...

Din cauza plecării lor am și uitat să fac cum trebuie cozonac. Cine să-l mănânce? Nepoții sunt așa departe... Nepoți de hârtie, în pozele la care mă uit ca la icoane.

Tata știa totul despre viața mea.

L-am întrebat dacă regretă că a murit așa devreme (acum, eu sunt mai bătrână decât el).

— Nu, nu-mi pare rău. Nu m-am putut împăca niciodată cu lumea pământească.

— Ai vrut să mori astfel încât să lași în urmă numai regretele, nu și ușurarea pe care o lasă alții care au timp să sufere sau să-i facă pe alții să sufere.

— Îmi pare rău și după lacrimile ce le-ați vărsat tu și mamă-ta la înmormântarea mea.

— Știi, eu cred că tu ai fost șmecher și ai plecat și m-ai lăsat pe mine să mă lupt cu mama, cu firea ei dominantă.

— De ce n-ai măritat-o? Scăpai de dominația ei.

— A încercat ea, dar n-a mai găsit pe nimeni ca tine sau ca mine.

— Eu am iubit-o, dar nu i-am putut face față.

— Și eu am iubit-o, dar n-am putut birui cerbicia ei. Mi-a trăit toate viețile: de gospodină, de mamă, de bunică. Nu mi-a dat niciodată locul ce mi se părea că mi se cuvine. Orice ieșea bine era făcut de ea. Ce era rău făceam eu. A dominat, obligându-mă să-i susțin statutul de stăpână în casă. A trăit viața mea, că era mult mai interesantă decât cea pe care și-o făurise ea. La bătrânețe, voia ca eu să-i trăiesc viața ei, și să mor odată cu ea. Dar mie asta nu mi se părea deloc interesant.

Uite, iar sunt păcătoasă, chiar și aici!

*
* *

Mult am suferit la moartea tatălui meu.

Și ce fericită fusem în perioada aceea, la cămin, în camera noastră cu 15 fete. Cameră vestită în cămin, prin veselia ei. Ca să ne spunem noapte bună, nu ne ajungeau două ore de râs.

Eram așa de încântată că mă puteam ocupa numai de școală, atât de mult mi-o dorisem, că învățam cu disperare, minunându-mă tot timpul de norocul ce dăduse peste mine. Nici nu știam ce să fac cu timpul liber, că până atunci nu avusesem niciodată așa ceva. Mi-ar fi plăcut să mă fac regizor, am încercat să intru la IATC, dar n-am reușit, apoi am căutat o posibilitate să mai învăț ceva, poate vreo limbă străină. Am reușit să ajung doar la Institutul de limbi slave și bizantine. Bune și astea, mi-am zis, ca de obicei, când nu am avut de ales.

Eram cu adevărat fericită de modul în care se desfășură viața mea.

Dar, se pare, nu e voie să fii pe deplin fericit. Sau trebuie să ți se întâmple ceva care să-ți ajute să înțelegi mai bine fericirea.

Într-o seară, venind acasă mai târziu de la aniversarea unei rude, m-au întâmpinat doi colegi pe scara căminului și, cu multe menajamente, mi-au spus că am fost anunțată că tatăl meu era grav bolnav și ar fi fost bine să mă duc urgent acasă. Mi s-a părut curios, era doar o săptămână de când plecasem și-l lăsasem bine sănătos, de când mășăluisem ca doi copii nebuni, pe mese, pe scaune, peste paturi. Era un om vesel, tatăl meu. Un fel de copil mare. Destul de hotărât uneori, dar bun și concesiv. Om simplu, cu patru clase primare, reușea să fie interlocutor sfătos pentru oricine, indiferent de nivelul celui alt. L-am iubit dar n-am știut să-l păstrez. La 20 de ani, o fiică trebuie să știe să-și ocrotească părinții. Eu n-am știut. Când să se fi îmbolnăvit? Și ce fel de boală o fi având? Băieții și fetele mi-au făcut rost de bani și la patru dimineața m-au dus la gară. Ei știau, eu însă nu bănuiam

ce mă aștepta acasă. Pe drum eu făceam glume și nu înțelegeam deloc de ce colegii mei aveau un aer atât de grav.

*
* *

Murise. Pierdusem cea mai mare dragoste ce mi-a fost hărăzită pe lumea asta. Rămăsesem studentă, cu o mamă fără serviciu, fără nici un sprijin.

Nu era un învingător tatăl meu. Dar dragostea lui îmi dădea mie un curaj nespus.

Murise aproape eroic. Încercase să salveze niște piese importante din atelier și se sacrificase pe sine.

Devenisem, brusc, om mare, cu răspunderi de familie. Viața frumoasă dej copil, de școlăriță, luase sfârșit. După moartea lui, niciodată în viață n-am mai fost sigură de ceva, nici chiar de mine.

*
* *

Moartea mea a fost o binefacere pentru mine, pentru cei dragi mie și pentru o bună parte din cei ce nu mă agreau. Zic - doar o bună parte, pentru că unii dintre aceștia din urmă ar fi preferat să trăiesc, să mă chinuiesc în continuare, nu să scap așa ușor dispărând de tot sau plecând spre o lume mai bună.

Ehei, dacă ar ști ei, dușmanii mei, că aici este chiar o lume mai bună, ar muri de invidie...

Într-adevăr, lumea de aici este blândă, senină, nimeni nu-ți dorește moartea, nimeni nu urmărește să-ți ia postul, banii sau bărbatul, nimeni nu are nevoie de nimic, pentru că poate avea tot ce-și dorește. Dar nici nu-și dorește, că nu are de ce. Nu-i trece nimănui prin cap să aspire la vreun post mai înalt în ierarhia cerească, fiindcă nimeni nu are nevoie de avantaje. Fiecare se mulțumește cu tratamentul egal și cu prietenia celor din jur. Aici lupta este cu sine pentru purificare, pentru perfecționare, pentru a fi pe placul tuturor și pentru a obține iertarea lui Dumnezeu de păcatele din viața pământească.

De când ne naștem, păcătuim întruna. Ce spun eu - de când ne naștem? Chiar dinainte de a ne naște, tot într-un păcat o ținem.

De pildă, eu nu cred că eram programată să mă nasc. Trebuia să mă las pierdută. Nu m-am lăsat și am apărut cam fără rost, iar Dumnezeu, Bietul, de atâția amar de ani m-a tot iertat și m-a ocrotit și a trebuit să-și consume o groază de indulgență cu mine, că mereu aveam câte o idee nouă și căutam s-o aplic și îl rugam și El mă ajuta, cu multă îngăduință.

Am fost obligată să gândesc numai bine despre oameni, ca să nu le fac rău. Cât de mare dușman poate fi gândul, n-am știut, până nu m-am lovit de o întâmplare nefastă, care mie mi-a deschis ochii iar unui coleg al meu i-a produs o mare neplăcere. Eram propuși mai mulți pentru un post superior. Unul dintre colegi a avut proasta inspirație să-mi spună că el speră să fiu aleasă eu și nu colegul X.

Că poate dă Dumnezeu ca X să-și rupă un picior și să nu poată participa la concurs. Eu nu puteam înțelege o astfel de atitudine, care era o lingușeală față de mine și o nedreptate față de colegul nostru X. În ciuda formalismului pe care îl bănuiam în spatele concursurilor, speram să existe un minim de decență pentru ca, oricare dintre noi ar fi ieșit învingător, să putem spune că am învins în luptă dreaptă. Nu-mi plăcea defel ce-mi spunea, așa că m-am uitat urât la personaj și în gândul meu i-am zis: „— Vezi de tine, sărace, nu te mai lega de alții!” Nu știu dacă mi-am terminat gândul că l-am și văzut împiedicându-se, căzând, scrântindu-și glezna. De atunci, mi-am controlat gândurile, mai mult decât vorbele. Cu vorbele se poate lupta oricine. Gândul, numai un mare receptor îl poate înfrunta, contracara. De la nefericita întâmplare, m-am rugat mereu lui Dumnezeu să mă facă mai bună, bună până la prostie. Și cred că acesta a fost singurul lucru pe care nu i-a venit greu lui Dumnezeu să-L facă pentru mine. Aud pe unii: mai bine să spună lumea că sunt al dracului, decât că sunt prost. Ei bine, eu am preferat să se spună despre mine că sunt proastă! Nu cred că am pierdut ceva din cauza asta. Din experiență am știut că pierd tocmai cei ce credeau că m-au păcălit. Eu eram împăcată cu mine, îmi era aproape indiferentă părerea celor răi; oricum nu-i poți mulțumi pe toți.

Îmi era o milă nesfârșită de cei ce-și făceau rău singuri sau altora. Dar dacă o făceam eu, chiar din greșeală, din neatenție sau din prostie, mă copleșea sila de mine și rușinea. Ca să mă mai pot uita la mine, trebuia să-i plac pe toți din jur, să le caut și să le descopăr calitățile, ca să-i pot iubi. Uneori trebuia să-i iubesc în tăcere, ca să nu intru în conflict cu cei ce nu cercetau calitățile ci doar defectele.

Lumea, ori că se amuză când stinge un suflet, ori că nu-i pasă că-l stinge. Știu bine că n-au avut nimic special cu mine. Totuși, simt că mulți m-au preferat stinsă. Am incomodat nu atât prin ceea ce am făcut sau nu am făcut, cât prin modul în care am apărut uneori.

M-am plictisit să tot fiu interpretată altfel decât era intenția sau fapta mea. Firea mea contorsionată a făcut ca imaginea să mi se situeze permanent între sublim și ridicol. Am făcut uneori câte un lucru de nimic, am dat un ajutor care nu m-a păgubit, nu m-a obosit, dar s-a exagerat importanța aceluși fapt, s-au găsit unii care l-au considerat extraordinar. Asta m-a stânjenit, m-a rușinat, m-am temut să nu se creadă că am urmărit obținerea acelor laude.

Mi-au rămas în minte și m-au chinuit multe dintre pățaniile inverse, în care n-ar fi trebuit să fiu considerată ca vinovată, dar, tot din cauza firii mele, am fost luată drept altceva.

După ce mi-au apărut primele cărți, care au amuzat-o, dar în care a găsit și explicația unor aspecte ciudate ale firii mele, o veche prietenă mi-a **mărturisit** că de multe ori a crezut că sunt nesinceră, și că de abia acum, după lectură, mi-a înțeles comportamentul oarecum neobișnuit. Am fost foarte surprinsă, mai ales că nu bănuisem niciodată că ar avea o părere rea despre mine. Mi-am amintit de scene din trecut pe care abia după mărturisirea ei mi le-am explicat. Mi-a revenit în minte o întâmplare: eram la facultate, eu o sunam la telefon pe mama, cu care locuiam, să o întreb dacă are

chef să facă o musaca. Ea mi-a spus că va face, am terminat convorbirea, am pus receptorul în furcă. Prietena mea, care asistase la convorbire, s-a uitat admirativ la mine și mi-a spus:

— Ce șmecheră ești! Cum o întrebi pe ocolite!

Am încercat să-i explic în felul meu politețea, poate deplasată, față de o mamă cu care locuiam.

— Musacaua este o mâncare foarte complicată. De ce s-o pun să o facă, dacă nu are chef? Putem mânca orice.

Ea nu m-a crezut, deși fusesem sinceră. Mai târziu, în legătură cu o altă persoană, pe care o toleram, deși mă supăra mult, prietena mea m-a admonestat că nu sunt sinceră, dacă nu-i spun persoanei respective cât de mult mă incomodează nazurile ei. Eu nu-mi închipuiam că trebuie să reproșez cuiva ceea ce mă indispuie la el. Mai ales că eram sigură că și eu indispuieam pe unii și pe alții cu o grămadă de lucruri.

În copilărie, am pățit lucruri incredibile, tot fără să mă pot considera vinovată, deși așa apărusem. De pildă, acolo unde trăiam, aveam bucătăria de vară lipită de a unei vecine. Într-o zi, când învățam în bucătăria noastră, vecina m-a rugat să am grijă de cartofii ei care se prăjeau pe plită, că fugе până la prăvălie să-și cumpere ceva. Eu am promis, apoi, când mi s-a părut mie că ar fi timpul să iau cartofii de pe foc, m-am dus, i-am luat, i-am pus sus pe cuptor și m-am întors la mine. După firea mea sucită, eu nu puneam punct niciodată la nimic, așa că m-am gândit din nou la cartofii vecinei. Mi-a trecut prin cap că n-or fi destul de prăjiți, m-am întors să mă asigur că nu i-am luat de pe foc nefăcuți, am ridicat capacul și am luat un cartof să-l gust, să-mi dau seama dacă e totul în regulă. Dar, tocmai când ridicam capacul cratiței, a intrat în bucătărie soțul vecinei, eu m-am fâstâcit, n-am știut ce să-i spun, am ieșit repede, el habar nu avea ce caut eu în bucătăria lui, dar, fiind prieten cu părinții, n-a îndrăznit să spună nimic nici lor nici soției. După multă vreme, când nu mai știu cine spunea despre mine că sunt un copil bun, el a ripostat:

— Ei, nu e chiar așa!

Mai târziu, eram adolescentă, venise pe la mine un coleg, am stat de vorbă până spre seară, iar când să plece, am vrut să-l conduc. Locuiam la etaj. În timp ce el cobora scara iar eu ieșeam pe ușă, am stins lumina și s-a făcut destul de întuneric în casă. Tocmai atunci a intrat tatăl meu, care s-a uitat cam ciudat la mine. N-am realizat în primul moment că el credea că am stat cu băiatul acela pe întuneric și cine știe ce om fi făcut. Coborând, mi-am dat seama brusc de posibila bănuială a tatălui meu. Mi-a fost atât de rușine, încât nu știu câtă vreme nu m-am mai putut uita în ochii lui. După puțin timp a murit. Și n-am apucat să-i spun că niciodată cât a trăit el și până m-am măritat nu s-a întâmplat nimic din ce a crezut el în seara aceea. Sunt sigură că era convins de contrariul, dar în dragostea și bunătatea lui nu mi-a reproșat. Dacă o făcea, poate mi-ar fi dat ocazia să-i înfățișez adevărul. Habar nu avem cum să folosim tăcerea. Se zice că ea este de aur și vorba doar de argint. Dar poate trece și

o viață fără a se clarifica unele lucruri. Și câtă nefericire poate aduce o tăcere îndelungată așternută peste oameni și fapte. Dacă ne gândim bine însă, vorba poate aduce tot atâta durere. Cine poate ști? De cele mai multe ori nu faptele contează, ci reprezentarea lor.

La facultate, în anul I, colegei mele de bancă i s-au furat 250 de lei. Am căutat cu toții, n-am reușit să găsim nici banii, nici hoțul. După o vreme mie mi-a dispărut din bancă un pulover făcut de mama, din lână de casă vopsită de ea într-un roșu inconfundabil. N-a trecut mult și am văzut-o pe colega mea, păgubașa banilor, cu un pulover din lână și în culoarea puloverului meu dispărut. E drept că era lucrat în alt model. Mă uitam la colega mea și nu-mi venea să cred. Ea mi-a răspuns cu o privire care mi s-a părut cam ironică. Altfel, eram în relații amicale.

Într-o zi, mă confesez unui coleg, spunând că o bănuiesc pe colega mea că mi-a luat puloverul: lână și culoarea sunt aceleași. El îmi spune:

— Tu n-ai știut?

— Ce să știu?

— Că ea e sigură că tu i-ai luat cei 250 de lei... bursa ce i-a dispărut. Probabil s-a răzbunat în felul ei.

N-am cum să descriu disperarea ce m-a cuprins! Cum să-i spun că am bănuț-o? Cum să o conving că sunt nevinovată? A fost un mare chin pe sufletul meu, toată viața. Nu mi-a trecut niciodată durerea și tot din spaima de comunicare deschisă nu ne-am mai putut vorbi niciodată.

Altă dată, o prietenă îmi dăduse niște talismane care, spunea ea, erau purtătoare de noroc. Eu am prins o ocazie și i-am strecurat fiului meu unul dintre ele.

A doua zi, la birou, de față cu toți angajații noștri, fiul scoate osciorul acela de pește - talismanul - și mai în glumă, mai în serios, observă cu glas tare că-i fac vrăji. Rușinată peste măsură, am luat „talismanul norocos” și l-am aruncat pe geam. El a rămas cu convingerea că am vrut să îi fac vrăji și, desigur, ceilalți au rămas cu impresia că unul dintre noi doi nu e în toate mințile.

Plecați într-o excursie cu mașina, am văzut că nepoțica mea îi șifonează mamei ei, care o ținea în brațe, o rochie frumoasă, plisată. I-am spus nurorii:

— Dă-mi mie fetița, să nu-ți șifoneze rochia.

Știind că o iubesc mult pe fetiță, mama ei a interpretat greșit intenția mea:

— Poți să-mi spui direct că vrei s-o ții în brațe. Nu trebuie să inventezi motive.

Oricât ar fi de clar, adevărul este, pentru fiecare, așa cum și-l reprezintă el însuși. De exemplu, editura noastră avea mari greutateți. Am cheltuit o avere ca s-o ținem. Era, evident, o adevărată aventură și un mare sacrificiu să susții o editură particulară într-o țară cu probleme de tot felul, în care librăriile erau în proporție zdrobitoare ale statului, închise sâmbăta și duminica, de nu avea omul când și cum să aleagă o carte. Deși bătrâni, eu și Sandu plecam adesea prin țară cu pachete cu cărți, ajutam cum puteam sectorul de difuzare.

Într-o dimineață, un vecin care ne tot vedea plecând harnici în fiecare dimineață, uneori cu pachete, îi spune soțului meu cu un ton care îmbina admirația cu invidia:

— Vă merge treaba, vecine!

Ce să-i mai spui? Că ne zbuciumăm să salvăm editura? Nu cred că ar fi înțeleș atâta dragoste de carte și de muncă la vârsta noastră.

I-am spus și eu lui Sandu că plecările în țară îl pot obosi. Mi-a răspuns că-i face plăcere, că uneori trece prin locurile unde altă dată lucra la sisteme de irigații.

— De ce nu lași ceva cărți și pe acolo?

— Las unde au librării. Restul e câmpie.

— Poți să lași și pe câmp, că nici de la librării nu primim banii.

Acestea sunt numai întâmplări mărunte. Altele au avut implicații mari, au antrenat mai multă lume în încurcături.

Eram studentă și au vrut să mă aleagă în Comitetul Sindicatului. Pe vremea noastră, sindicatul studenților și profesorilor era comun. Când am auzit propunerea, m-am ridicat și le-am explicat cinstit că nu sunt potrivită, că abia am venit la școală, că am o groază de lacune. În loc să mă lase în pace, m-au aplaudat și m-au ales. Unii au considerat pledoaria mea drept modestie, alții drept șmecherie electorală.

Când eram lector universitar, o colegă mai în vârstă se plictisise să vadă cum promovează unii și alții și s-a hotărât, cu puterea ce o avea în comitetul de partid, să obțină un post de conferențiar. Dar nu îndrăznea să o facă numai pentru ea, așa că a făcut o listă mai mare, pe care m-a înscris și pe mine. Eu n-am luat în serios acțiunea ei, dar m-am trezit cu aprobarea de concurs de la centrul universitar de partid. Am intrat în panică. Colegele de facultate care intraseră în învățământ, chiar și premianta anului nostru, erau încă asistente. Printr-o șansă care m-a însoțit toată viața, eu devenisem înaintea lor șef de lucrări. Cum să mă mai uit eu la prietenele și colegele mele de la distanța unui post atât de înalt? N-am putut accepta: m-am dus la șeful centrului universitar și i-am spus oful meu. El m-o fi înțeleș sau nu, dar a retras toate aprobările. Ce-am avut de tras din partea celorlalți de pe listă... Nu m-a crezut nimeni că eu am vorbit numai pentru mine.

Problemele cele mai mari mi le-au făcut însă slăbiciunea mea pentru familie, pentru copii și superstițiile legate de ei.

Deși zeci de ani soțul meu și fiul pe care el mi-l adoptase se înțeleșeseră perfect, de la un timp nu se mai înțelegeau. Ca să am liniște, ar fi trebuit să divorțez. Dar, pe lângă dragostea și recunoștința ce le aveam pentru Sandu, care îmi crescuse și ocrotise copilul ani și ani, aveam în familie un exemplu care m-a împiedicat de la orice acțiune. O soră a tatălui meu suferea îngrozitor din cauză că soțul ei era bețiv și, deși cumsecade când era treaz, la beție devenea foarte rău. Fiul ei, căsătorit, cu copii, o ia pe mamă la el, o salvează, dar tatăl moare singur, părăsit și după puțin timp fiul moare și

el. Mama salvată rămâne singură, în casa nurorii, care, bună la suflet, a îngrijit-o până la sfârșit, dar ce viață a mai avut ea după moartea celor două ființe dragi?

Superstițioasă cum am fost, puteau să mă calce toți în picioare, numai să nu cadă vreo pedeapsă pe capul copilului meu. Lui n-am putut să-i spun că mi-era atât de teamă pentru el. Așa că a rămas convins că am ținut mai mult la Sandu decât la el.

Tot pentru că nu i-am putut spune lui Dan adevărul, i-am făcut o trăznaie care l-a îndepărtat de mine pe totdeauna. Din cauza conflictului familial, toți s-au întors împotriva lui, inclusiv mama mea. Îmi era groază de gândurile rele ce se îndreptau spre el, așa că am vrut să-l rup de cei ce-l gândeau de rău. Și cum legătura cu ei o făceam chiar eu, am găsit, în legea mea, o soluție să-l îndepărtez chiar de mine, să-i uite și el, să-l uite și ei.

Și i-am servit o minciună enormă, demnă de serialele sud-americane:

— Eu nu sunt mama ta! Te-am adoptat doar, și te-am crescut.

A urmat o tevatură întreagă, am fost chemată pe la autorități, rugată să-i spun fiului cine sunt părinții lui adevărați, iar el n-a mai crezut niciodată că eu aș fi într-adevăr mama lui.

Și uite-așa, de la exagerarea unora, ajutați de mine cu te-miri-ce, care-mi spuneau prostește „Sunteți o sfântă!”, de-mi crăpa obrazul de rușine față de Dumnezeu și față de toți Sfinții, și până la a fi considerată vrăjitoare și chiar mai rău, le-am pățit pe toate. Poate și alții pățesc la fel, dar or fi mai raționali sau mai echilibrați și n-or da o importanță atât de mare unor fapte și întâmplări care pe mine mă copleșeau.

De aceea am luat cu mine numai amintirile, dragostea pentru toți și regretele că am făcut atât de puțin pentru ceilalți.

Poate ei nici nu aveau nevoie să le dau vreun ajutor, dar eu nu mă simt bine că i-am lăsat așa.

*
* *

M-am întâlnit aici și cu soacra mea. Mi-am amintit cum a mărturisit preotului, în apropierea morții: „n-am urât pe nimeni, dar mi-am iubit prea mult băieții și am fost uneori nedreaptă cu ceilalți”.

Și eu mi-am iubit nebunește copilul, dar am căutat să nu fiu nedreaptă cu ceilalți.

Din păcate am fost nedreaptă tocmai cu Dan. Iar ceilalți, pentru care mi l-am opus adesea, n-au apreciat sacrificiul meu. Asta a fost pedeapsa. Oprobriul celor pe care i-am protejat, crezând că așa este drept.

Acuma realizez că în conflictele din familia lui, eu trebuia să fiu în primul rând mamă și să-mi apăr copilul, cel mai mare dar de la Dumnezeu.

Mi s-a întâmplat de multe ori în lunga mea viață să cred că e bine numai așa cum văd eu lucrurile. Am crezut că am dreptate și în relațiile cu Dan. Noroc că el, înțelegând pericolul ce-l reprezintă amestecul meu în viața lui, m-a ținut la distanță, ceea ce ne-a dat amândurora o doză de libertate.

Acum e mai liniștit. Dar suferă pentru suferința mea, pentru că n-a avut puterea să mă ierte cât am trăit. Știu asta pentru că îi recepționez gândurile... Dar ce folos? El nu mai are cum să știe cât de bine îmi este mie aici. Și îmi este tare milă. Nu vreau să sufere. De fapt, n-am fost niciodată cu adevărat supărată pe el. Dar pe cei care s-au revoltat contra lui, care l-au condamnat îngrozitor, greu i-am iertat. Mai ales pe mama. O îmbrățișam, o sărutam, dar faceam totul din milă creștinească. Uneori mă tem că tocmai efortul de a o ține în viață atât de artificial îl faceam pentru că mă simțeam culpabilă. Că nu reușeam să o iert pentru că mi-a condamnat copilul.

Am obligat-o să trăiască până am reușit să o iert. Am iubit-o mult și n-am vrut să mă despart de ea supărată.

Am fost nedreaptă chiar și cu tatăl meu. El m-a iubit mai mult decât oricine, iar eu n-am știut să-i respect dragostea. M-a pedepsit Dumnezeu că m-am purtat urât cu el, uneori. Înainte să moară, l-am necăjit, o vară întreagă cât am stat în cantonament. Eram propusă pentru plecare la studii, în U.R.S.S. Venea cu mama, să mă vadă, dar eu nu mai vorbeam cu el. Venea, mă vedea și pleca, nu știam nici unul ce să ne mai spunem. Subiectul - plecarea - era epuizat, el spusese categoric: NU!

Iar eu, neștiind ce am de făcut, chinuită de ezitări, îl acuzam de egoism.

Pedeapsa mea a fost groaznică.

Dumnezeu nu te iartă dacă-ți nedreptățești părinții. Mi l-a luat. Mie mi l-a luat. Al nimănui nu era mai mult decât al meu.

— M-ai iertat? - l-am întrebat.

— Sigur că te-am iertat. Doar ești cel mai bun lucru ce mi l-a dat Dumnezeu!

— Cum poți să fii atât de bun cu mine?

— Tu nu ești la fel de bună cu fiul tău?!

— Nici pe departe! Eu aproape l-am oropsit căutând să-i protejez copiii.

— Nu trebuia, dar și copiii meritau protecția ta. Și sigur, el știindu-te alături de copiii lui, în sinea lui, te-a iertat. Acum, că s-au terminat toate ale tale pe ceea lume, ocrotește-i, roagă-te la Dumnezeu, cum mă rugai pe mine s-o fac, pentru ei.

— De ce am avut atâtea conflicte în familie?

— Nu te-au înțeleș. Îi iubești prea mult pe cei din jurul tău și ei nu te pot crede. Dar acum, totul este trecut. Cu timpul își vor aminti doar de ceea ce le-a plăcut la tine. Morții au numai calități.

*

* *

Am trecut în veșnicie cu regretul că mi-am lăsat fiul supărat pe mine, că l-am făcut să fie păcătos în fața lui Dumnezeu.

N-am știut să mă fac înțeleasă.

N-am știut să-mi arăt sinceritatea și sentimentele.